

IDEÁLNÍ ŠKOLA Z POHLEDU RODIČŮ

AN IDEAL SCHOOL FROM THE PARENTS' POINT OF VIEW

Radmila Dačevová

Katedra speciální a inkluzivní pedagogiky, Pedagogická fakulta, Brno

Abstrakt

Výzkumná studie analyzovala na záměrně vybraném souboru rodičů jejich očekávání a představy o tom, jak by měla vypadat dnešní škola. Data byla získána prostřednictvím dotazníku vlastní tvorby, který obsahoval i dvě otevřené otázky, kde rodiče popsali, jak podle nich vypadá ideální škola a co jim na dnešní škole naopak vadí. Výsledky těchto otevřených otázek jsou prezentovány v tomto příspěvku. K jejich analýze byla použita rámcová analýza. V jejich výpovědích se nejvíce objevoval požadavek na oblast psychosociálních podmínek a naplňování principů wellbeingu. Naopak nespokojenost rodičů nejvíce směřovala k oblasti vzdělávání, tj. obsahu výuky a hodnocení, personálním podmínkám a materiálnímu vybavení škol.

Klíčová slova: očekávání; základní škola; rámcová analýza; wellbeing

Abstract

The research study analysed a deliberately selected sample of parents and their expectations and perceptions of what today's schools should look like. The data was collected through a self-developed questionnaire, which included two open-ended questions where parents described what they thought the ideal school looked like and what they found objectionable about today's school. The results of these open-ended questions are presented in this paper. Framework analysis was used to analyse the statements of the open-ended questions. In their statements, the areas of psychosocial conditions and the fulfilment of the principles of wellbeing were the most prominent. On the other hand, the parents' dissatisfaction was mostly directed towards the area of education, i.e. teaching content and assessment, staffing conditions and material equipment of schools.

Keywords: expectations; elementary school; framework analysis; wellbeing

1 ÚVOD

Vstup dítěte do 1. ročníku základní školy je důležitým životním aktem, a to nejen pro samotné dítě, ale i pro rodiče, kteří srovnávají své představy o „dobré škole“ s nabídkou škol ve svém okolí. Ve své snaze vybrat pro své dítě co nejvhodnější školu, jsou často ochotni vozit své dítě i do vzdálenější školy, která naplňuje jejich představu či očekávání o tom, jak by škola měla vypadat a co by měla splňovat. Neváhají proto zvolit i školu soukromou či si založit školu vlastní. To dokazuje i jejich zvyšující se počet, např. ve školním roce 2020/2021 to bylo již 255 škol, které pojaly 1,5 % dětí z celkového počtu a jejich stav se stále zvyšuje¹.

2 TEORIE

Očekávání rodičů je jedním z faktorů, které se promítá do procesu výběru školy pro jejich dítě. Při jeho definování se setkáme s různými definicemi (Carpenter, 2008; Micceli & Castelfranchi, 2015). V naší studii jsme vycházeli z psychologického pojetí, které očekávání definuje jako emoci, duševní stav, který se objevuje, když se člověk ocitne před neznámou situací v novém prostředí, a je spojen s pozitivními či negativními pocity (Handley, 2013). V případě rodičů se jedná o predikce a soudy o budoucích studijních výsledcích jejich dítěte, úsudcích o výkonu dítěte a i o úrovni vzdělání. Samotné téma bylo zmapováno v řadě výzkumných šetření (Sauhering & Lotze, 2015; Tatlah, 2019; Lindberg & Güven, 2021; Sollars, 2023;) a dokazuje aktuálnost této problematiky.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Klíčovým tématem výzkumné studie bylo nejen zjistit, jaká jsou očekávání rodičů na počátku vstupu jejich dítěte do 1. ročníku základní školy, ale i představy o tom, jak by měla vypadat dnešní škola². Výzkumný soubor tvořilo 504 respondentů, tj. rodiče žáků 1. a 2. tříd, kteří navštěvovali ve školním roce 2020/2021 jednu z vybraných základních škol v Jihomoravském kraji. Jednalo se o 32 zá-

1 Počet žáků vychází ze statistické ročenky MŠMT pro školní rok 2020/2021. Více na: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

2 S kompletními výsledky studie je možno se seznámit na: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/tner/202304/tner7403.pdf>

kladních škol, tj. 18 základních škol v Brně a 14 základních škol mimobrněnských. Školy v Jihomoravském kraji byly vybrány záměrně, neboť zde žijeme, známe i specifika vzdělávání v regionu a chtěli jsme je dále rozšířit o názory ze strany rodičů. Výzkumným nástrojem byl dotazník, jehož součástí byly i dvě otevřené otázky, v nichž měli respondenti popsat ideální školu a co jim vadí na dnešní škole. S výsledky otevřených otázek se seznámíme následně.

4 VÝSLEDKY

K vyhodnocení otevřených otázek byla použita rámcová analýza – framework analysis (Ritchie & Spencer, 2002). Na jejím základě bylo ve výpovědích respondentů identifikováno několik hlavních tematických kategorií (rámců) a přidružených podkategorií: vzdělávání, psychosociální podmínky školy (osobní realizace dítěte, bezpečné prostředí, komunikace se školou), personální podmínky školy, materiální a prostorové podmínky školy. V souvislosti s otázkou, jak si rodiče představují ideální školu pro své dítě, se nejvíce odpovědi vztahovalo k oblasti psychosociálních podmínek školy, tj. bezpečnému prostředí školy, kde se dítě cítí dobře, těší se tam, nic ho zde nestresuje, není zde šikana, je mu poskytována kladná zpětná vazba a panuje zde příjemná atmosféra. To souviselo i s komunikací se školou, která by měla být otevřená, oboustranná a vedle klasických modelů využívá i moderní způsoby (elektronická žákovská, sociální síť aj.). Pro rodiče byla důležitá i osobní realizace dítěte, tj. respektuje se individualita každého žáka, probouzí se u dětí chuť se učit, poznávat nové věci, podporuje se jejich sebedůvěra, všestrannost, mít rád sebe i ostatní a umět vyslechnout a přijmout názor ostatních. Naopak nejvíce kritika školy směřovala k oblasti vzdělávání, tj. tématu výuky, kde rodiče kritizovali její stereotypnost, strnulost, malou kreativitu, otrocké biflování bez propojení s konkrétními věcmi, a chybějící motivaci k učení pro život. Kritika se vztahovala i k MŠMT, dokumentu RVP a učitelů. K celkové nepružnosti a nezohledňování aktuálních trendů a změn ve společnosti, zejména pak velkého množství učiva na úkor potřebných znalostí a dovedností pro život. Podle respondentů je školství špatně financované, nemá vizi, kam směřuje, je zatěžováno byrokracií. Chybí dostatek kvalitních a kvalifikovaných učitelů. Ve vztahu k materiálním a prostorovým podmínkám školy to byla především kritika velkého počtu žáků ve třídách, nedostatečné nabídky mimoškolních aktivit a jídelníčku ve školních jídelnách.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Z šetření vyplynulo, že pro rodiče jsou důležité, jak podmínky, ve kterých vzdělávání probíhá, tak i samotný proces vzdělávání a faktory, které s tím souvisí. Je patrné, že ve výpovědích respondentů silně rezonoval požadavek na naplňování principů wellbeingu, a to Respekt, Rozmanitost, Rovnost & Resilience, jež se školy snaží v čím dál větší míře naplňovat³. Zmíněné požadavky nezůstávají bez ozvěny a začínají se promítat i do systémových změn našeho školství. Zejména pak ve Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+⁴.

6 LITERATURA

- Carpenter II, D. M. (2008). Expectations, aspirations, and achievement among Latino students of immigrant families. In *Family Factors and the Educational Success of Children* (pp. 169–190). Routledge.
- Handley, I. M., Fowler, S. L., Rasinski, H. M., Helfer, S. G., & Geers, A. L. (2013). Beliefs about expectations moderate the influence of expectations on pain perception. *International journal of behavioral medicine*, 20(1), 52–58.
- Lindberg, E. N., & Güven, P. (2021). The Impact of Parental Involvement and Expectations on Elementary School Students' Academic Achievement. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 22(1).
- Miceli, M., & Castelfranchi, C. (2015): *Expectancy and emotion*. Oxford: Oxford University Press.
- Ritchie, J., & Spencer, L. (2002). Qualitative data analysis for applied policy research. In A. Bryman & R. G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (s. 173–195). Routledge
- Sauerhering, M., & Lotze, M. (2015). *Was erwarten Eltern von der Grundschule?* https://www.nifbe.de/images/nifbe/Infoservice/elternbefragung_online.pdf
- Sollars, V. (2023). Children's achievements in ECEC: parents' expectations. *International Journal of Early Years Education*, 31(3), 627–644.

3 Více na: <https://cosiv.cz/cs/2022/09/06/tz-jak-ucit-zaky-pecovat-o-jejich-wellbeing-cosiv-prinasi-soubor-metodik-pro-ucitele/>

4 Strategie 2030+ je klíčový dokument MŠMT pro rozvoj vzdělávací soustavy České republiky v dekadě 2020 – 2030+. Jeho cílem je modernizovat vzdělávací systém v oblasti regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení. Více na: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

Tatlah, I. A., Masood, S., & Amin, M. (2019). Impact of Parental Expectations and Students' Academic Self- Concept on Their Academic Achievements. *Journal of Research & Reflections in Education (JRRE)*, 13(2).